

16 Απριλίου 2009

Η αυθεντικότητα του Γολγοθά και Παναγίου Τάφου

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#) / [Συναξαριακές Μορφές](#)

Το κουβούκλιο του Παναγίου Τάφου

Μελέτη περί του Αγίου Γολγοθά και του Παναγίου Τάφου

Αρχιεπισκόπου Ιορδάνου Τ.Π. Θεμελή - Αγία Σιών, τεύχη Γ' - Δ' Ιεροσόλυμα 1928*

Τα δημόσια Οικοδομήματα του Πασχαλίου Χρονικού εξηγήθηκαν εικαστικά (καλλιτεχνικά) από τον πατέρα Germer Durand.^[1] Αυτός έκανε την υπόθεση ότι το τετράνυμφο θα είναι η πηγή του Σιλwάμ, η οποία έχει μνημονευθεί από τον προσκυνητή των Βορδιγάλων ως «quadriporticus», δηλαδή ως τέσσερις περίστυλοι. Ασφαλώς, υπάρχει η βεβαίωση ότι ο Αυτοκράτορας στην περιοχή του Ιουδαϊκού ναού ανήγειρε ναό του Καπιτωλίου Διός και έστησε μέσα σε αυτόν ένα

άγαλμά του.[2] Ο προσκυνητής των Βορδιγάλλων (333) λέει ότι είδε δύο αγάλματα του Αδριανού (;). Αυτή η άποψη αποδείχθηκε αργότερα λανθασμένη, αλλά πρόλαβε να παγιωθεί και τον ίδιο τον Γερμανό καθηγητή της Βόννης Krafft, ο οποίος από την επιγραφή που υπήρχε συμπέρανε ότι η πύλη σε εκείνο το σημείο ήταν έργο του Αδριανού. Και ο A. Thierry κατά τον ίδιο τρόπο υποστήριξε ότι τα δύο αγάλματα είναι του Αδριανού.[3]

Πολλοί θεωρούν ότι άδικα τα δύο αγάλματα αποδόθηκαν στον Αδριανό. Το ένα από αυτά τα δύο παριστάνει τον Αντωνίνο τον Ευσεβή, διότι από έξω από τον περίβολο του Haram-ech-Cherif προς τα δεξιά και απέναντι από την πύλη της κάτω πλευράς του El-Aksa φαίνεται στο τείχος επιγραφή, η οποία αποτελεί μέρος της βάσης του αγάλματος:

TITO AEL. HADRIANO
ANTONINO AVG. PIO
P. P. PONTIF. AVGVR.
D. D.

Αυτή η επιγραφή σημαίνει: «προς τιμή του Αυτοκράτορα Καίσαρα Τίτου Αιλίου Αδριανού Αντωνίνου Αυγούστου του Ευσεβούς, Πατέρα της Πατρίδος, Ποντίφικα, Προφήτη με απόφαση των βουλευτών».[4]

Από τους “θεούς”, εκτός από τον Δία, λατρεύονταν ο Βάκχος, ο Σέραπις, οι Διόσκουροι και η Αφροδίτη. Δεν είναι, όμως, γνωστό πότε εισήχθη η λατρεία αυτών των θεών, αλλά είναι αναμφίβολο ότι αυτοί εδώ οι ναοί υπήρξαν πράγματι στην Ιερουσαλήμ.

Ο Ευσέβιος λέει ότι στους Αγίους Τόπους ασεβείς άνδρες έστησαν άγαλμα στην Αφροδίτη, ενώ ο Νικητής Κωνσταντίνος στην επιστολή του προς τον Επίσκοπο Ιεροσολύμων γράφει ότι στον ιερό τόπο υπήρχε απρεπέστατο άγαλμα. Τα ίδια επαναλαμβάνουν και οι ιστορικοί Σωκράτης, Σωζόμενος και Αλέξανδρος ο Μοναχός, χωρίς, όμως, να προσδιορίζουν το χρόνο της ίδρυσης αυτού του αγάλματος. Μόνο ο Ιερώνυμος γύρω στα 395[5] λέει ότι από τον Αδριανό μέχρι τον Κωνσταντίνο υπήρχε άγαλμα του Δία στον τόπο της Αναστάσεως και της Αφροδίτης πάνω στον Γολγοθά. Τελευταία ερευνήθηκε από το Αγγλικό Παλαιστινολογικό τύπο η άποψη ότι μετά την καταστροφή από τον Τίτο, οι ειδωλολάτρες στην Ιερουσαλήμ ανήγειραν ναό της Αστάρτης στη θέση του Παναγίου Τάφου.[6]

Για αυτό το γεγονός υπάρχει η ένσταση, την οποία τονίζει ο Crome και άλλοι σε υπερβολικό βαθμό, ότι οι Ρωμαίοι ποτέ δεν ίδρυσαν τους ναούς τους στους τόπους των θανατικών τους εκτελέσεων, τους οποίους η θρησκευτική συνείδηση θεωρεί ανόσιους και βέβηλους.[7]

Η αλήθεια είναι ότι ο τόπος του Γολγοθά δεν ήταν ούτε εκ φύσεως ούτε από το νόμο ένας τόπος θανατικών εκτελέσεων• απλά, εκεί συνέβη η σταύρωση του

Χριστού και των ληστών. Έπειτα, όμως, όταν αυτή η τοποθεσία συμπεριλήφθηκε στην πόλη με τα νέα τείχη του Αδριανού, θεωρήθηκε ότι ήταν ιερή και από τους ίδιους τους ειδωλολάτρες, χωρίς να επηρεάσει τις προλήψεις τους το μεμονωμένο γεγονός της σταύρωσης. Εκτός από αυτό, ο Γολγοθάς, από τη σταύρωση του Κυρίου και εξής, δεν είναι πλέον φρικτό ξύλινο κατασκεύασμα των κακούργων. Εδώ, στον Γολγοθά, σβήνει η κάθε αμαρτία, πηγάζει η σωτηρία και γι' αυτό στη χριστιανική συνείδηση θεωρείται μεγαλοπρεπές και συγχρόνως σεμνό θυσιαστήριο. Αυτό που είναι σιχαμερό για τον ειδωλολάτρη και τον Ιουδαίο γίνεται ποθητό και τίμιο για τον Χριστιανό.**[8]** Γι' αυτό ο Γολγοθάς από τη στιγμή της σταύρωσης είναι ο πιο ιερός τόπος. Η αντιπάθεια, από την άλλη, των ειδωλολατρών προς τους χριστιανούς, κάλλιστα θα μπορούσε να εξηγήσει την ίδρυση ειδωλολατρικού ναού στον Γολγοθά. Και η ίδια η ιστορία μαρτυρεί τη μετατροπή των ειδωλολατρικών ναών σε εκκλησίες και των εκκλησιών σε τεμένη. Ο Ρουφίνος (345-410) λέει**[9]** ότι το άγαλμα της Αφροδίτης στήθηκε εκεί που σταυρώθηκε ο Ιησούς, ώστε οι χριστιανοί, οι οποίοι τιμούσαν αυτόν τον τόπο, αντί να αποδίδουν τη λατρεία στον Χριστό, να την αποδίδουν στην Αφροδίτη. Ο Παυλίνος από τη Νώλη (353-431) γράφοντας προς τον Σεβήρο**[10]** λέει ότι ο Αδριανός, επειδή ήθελε φανερά να σβήσει τη Χριστιανική πίστη με την εξαφάνιση των αγίων Τόπων, έστησε άγαλμα του Δία εκεί. Ο Σουλπίκιος Σεβήρος (363-420) αναφέρει ότι τα αγάλματα των δαιμόνων ήταν στο ναό, εκεί όπου ο Κύριος έζησε τα πάθη Του. Ο Αμβρόσιος (340) στον ψαλμό XLVII (47) αναφέρεται στον Γολγοθά λόγω του αγάλματος της Αφροδίτης «Venerarium»**[11]** που υπήρχε εκεί.

Την ύπαρξη τέτοιων ναών στο μέρος αυτό, εκτός από τις ιστορικές ενδείξεις που έχουν μνημονευθεί παραπάνω, πιστοποιεί και η νομισματική.**[12]** Άλλωστε και η ίδια η λέξη Γολγοθάς που συγγενεύει με το κοσμητικό επίθετο Calva της Αφροδίτης υποδηλώνει κάποια παρόμοια σύνδεση με το Καπιτώλιο. Αυτή η λέξη παράγεται από το carut: κεφάλι και το Olus ή Tolus και σημαίνει κεφάλι του βασιλιά Όλου ή Τόλου που ανακαλύφθηκε στην κορυφή του Καπιτωλίνου λόφου στη Ρώμη, όταν τέθηκαν εκεί τα θεμέλια του ναού του Δία. Επομένως, και οι δύο λέξεις Καπιτώλιο και Γολγοθάς έχουν την ίδια σημασία και μπορούμε να πούμε ότι το Καπιτώλιο της Ιερουσαλήμ ήταν ο Γολγοθάς.**[13]**

Στον Καπιτωλίνο λόφο υπήρχε και ναός της Καπιτωλίνης Αφροδίτης ή της Συριακής Αστάρτης και ονομαζόταν Venus Victrix ή Calva, απ' όπου παράγεται το Calvaria που εξηγείται με τη λέξη Γολγοθάς. Αλλά ας επιμείνουμε πιο πολύ στην ετυμολογία. Στην Ανατολή η Αφροδίτη λατρευόταν στην Κύπρο και ιδιαίτερα στους Γολγούς, πόλη που πήρε το όνομά της από τον Γόλγο, γιο της Αφροδίτης, που απέκτησε με παράνομο γάμο. Κατά τον Sepp**[14]** η πόλη ονομάστηκε έτσι από το κωνοειδές σχήμα Heb; galgal golgol, το οποίο σχήμα πρωταγωνιστεί στις τελετές που είναι συνδεδεμένες με τη λατρεία της Αφροδίτης, την οποία

αποκαλούν «γολγών άνασσα» (=βασίλισσα των γολγών).

Από τους νεότερους ερευνητές ο Mommert υποστηρίζει τη γνησιότητα του Γολγοθά ως εξής:

«Αναμφισβήτητα ήταν γνωστή η τοποθεσία του Γολγοθά και του Παναγίου Τάφου στους ανθρώπους που ζούσαν κατά το θάνατο και την Ανάσταση του Ιησού Χριστού, είτε ήταν φίλοι Του είτε εχθροί Του. Αυτό το μαρτυρούν ο Ιωάννης με τη Μαρία, τη Μητέρα του Ιησού, και τις ευσεβείς γυναίκες που στέκονταν δίπλα στον Σταυρό, οι βρισιές κατά του Χριστού από τους εχθρούς Του, η Αποκαθήλωση από τον Σταυρό, η φρουρά γύρω από τον Τάφο και η επίσκεψη του Πέτρου, του Ιωάννη και των ευσεβών γυναικών στην περιοχή, όπως διηγείται το ιερό Ευαγγέλιο.

Από αυτούς τους σύγχρονους, βέβαια, πολλοί ακόμα ζούσαν, όταν μετά από δέκα περίπου έτη από τον Σταυρικό θάνατο του Σωτήρα η πόλη επεκτάθηκε με το τείχος του Αγρίππα και περιέλαβε μέσα και τον Γολγοθά. Μερικοί επέζησαν και μετά την καταστροφή της Ιερουσαλήμ από τον Τίτο γύρω στο 70 μ. Χ. Σχετικά με έναν Συμεών, γιο του Κλεόπα, που κατέλαβε την επισκοπική έδρα των Ιεροσολύμων το έτος 64, γνωρίζουμε ότι έζησε μέχρι την ηλικία των 129 ετών και πέθανε μαρτυρικά το 108, όταν αυτοκράτορας ήταν ο Τραϊανός. Έτσι η μαρτυρία των συγχρόνων του Ιησού Χριστού φτάνει μέχρι το πρώτο τέταρτο του δεύτερου αιώνα. Είναι αναμφισβήτητο ότι μετά την επέκταση της πόλης και της επισκευής του επονομαζόμενου τρίτου τείχους του Αγρίππα, η μνήμη των αγίων Τόπων δεν έσβησε, καθώς ο Γολγοθάς βρισκόταν κοντά στο αποκαλούμενο δεύτερο τείχος και κοντά στις πύλες της πόλης, και οι οικοδομές που βρίσκονταν στο μέρος αυτό θα δυσκόλευαν την υπεράσπιση της πόλης. Στον Γολγοθά μέχρι και τη βασιλεία του Αδριανού δεν κτίστηκε κανένα οικοδόμημα, όπως συμπεραίνεται από το ότι ο Αδριανός, όταν έχτισε τα οικοδομήματα εκεί το 135, δεν κατεδάφισε κανένα κτίριο.

Αναμφισβήτητο είναι και ότι η καταστροφή της Ιερουσαλήμ από τον Τίτο δεν μπόρεσε να σβήσει τη μνήμη των αγίων Τόπων. Σύμφωνα με εξήγηση των Ρωμαίων, η χριστιανική κοινότητα των Ιεροσολύμων έφυγε και εγκαταστάθηκε στην Πέλλα, πέρα από τον Ιορδάνη. Ο Επιφάνιος, ο Επίσκοπος της Κύπρου, κατά το 367 πληροφορεί ότι μετά την αναχώρηση του Τίτου η χριστιανική κοινότητα επανήλθε και πάλι στην πατρίδα της και εγκαταστάθηκε στα ερείπια της πόλης.

Αναμφισβήτητο είναι και το ότι το 135, όταν ο Αυτοκράτορας Αδριανός, μετά την κατάπιξη της επανάστασης του Βαρ Κοχέβα, ίδρυσε πάνω στα ερείπια της αρχαίας Ιουδαϊκής Ιερουσαλήμ τη Ρωμαϊκή αποικία Αιλία, οι άγιοι Τόποι του Γολγοθά και του Παναγίου Τάφου ήταν καλά γνωστοί και οι χριστιανοί τους τιμούσαν• διότι διαφορετικά οι ειδωλολάτρες δε θα έστρεφαν την προσοχή τους στο μέρος αυτό και δε θα το μόλυναν με την ίδρυση ιερού της Αφροδίτης.

Αναμφισβήτητο ακόμη είναι ότι οι χριστιανοί δεν ξέχασαν τους αγίους Τόπους, και όταν ακόμη δεν μπορούσαν να προσκυνήσουν εκεί. Οι πιστοί πραγματοποιούσαν τα ιερά προσκυνήματα στην Ιερουσαλήμ, οι επιστήμονες εξακολουθούσαν να καταγίνονται με τους αγίους Τόπους, όπως γίνεται φανερό από τους συγγραφείς Τερτυλλιανό, Ωριγένη, Κυπριανό, Αθανάσιο και Ιερώνυμο. Αλλά και πολλοί σκεπτικιστές συγγραφείς παραδέχονται ως δυνατή τη μέχρι του Μεγάλου Κωνσταντίνου διάσωση της παράδοσης σχετικά με την τοποθεσία των αγίων Τόπων. Διότι πράγματι, εάν εξαφανιζόταν κάθε αναφορά σχετικά με τον Γολγοθά, πώς θα μπορούσε ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίνος να γράψει στον Επίσκοπο Ιεροσολύμων Μακάριο να στολίζει με οικοδόμημα το γνωστό άγιο Τόπο; Επομένως, η τοποθεσία του Γολγοθά ήταν τότε πολύ γνωστή σε όλους.**[15]**

Από την όλη έρευνα προκύπτει ως αδιαμφισβήτητο συμπέρασμα ότι η γνησιότητα του Γολγοθά και του Παναγίου Τάφου είναι τόσο αληθινή, όσο αληθινό και βέβαιο είναι ότι η Εκκλησία των Ιεροσολύμων διαφύλαξε άθικτη και αμιγή τη χριστιανική αλήθεια.

Φιλολογική επιμέλεια
Τερζή Όλγα
Πτ. Φιλοσοφίας (Α.Π.Θ.)

*) Βλέπε Τεύχος Δ'. 1928, σελ. 193.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

[1] Echos d' Orient 1904 σελ.. 65-71. Revue Biblique I. σελ. 369-387. Περισσότερα για την Αιλία βλέπε Deyling's de Aeliae Capitolinae orig. et historia. Munter's History of the Jewish war under Trajan and Hadrian. Το έργο αυτό μεταφράστηκε στην Bibliotheca Sacra του Robinson σελ. 393-455.

[2] Δίων Κάσσιος LXIX, 12.

[3] Ο Άγιος Ιερώνυμος, μετάφραση Νικ. Ι. Σταματιάδου, Σάμος 1893, σελ. 168.

[4] F. de Saulcy, Jerusalem, Paris 1882 σελ. 87-88.

[5] Epist. 49 ad Paulin.

[6] The camp of the tenth Legion at Jerusalem and the city of Aelia από τον W. Wilson στο Pal. Exp. Fund 1905, σελ. 138-144.

[7] Coquerel, Topographie de Jerusalem σελ. 130-131.

[8] Η μεταβολή αυτή υπενθυμίζει πολύ φυσικά το «απομάκρυνε τους άθεους» του ιερού Πολυκάρπου και τη δύναμη του Ωριγένη. Στους ειδωλολατρικούς ναούς υπήρχε η συνήθεια να μοιράζονται κλαδιά από φοίνικα• ο Ωριγένης, αφού πήγε με τη βία σε ειδωλολατρικό ναό και μοίρασε τέτοια κλαδιά, είπε αμέσως: « Ελάτε να πάρετε όχι το κλαδί των ειδώλων, αλλά το βλαστό του Χριστού» (Επιφαν. αιρεσ. 1, 64).

[9] Εκκλησ. Ιστορ. Χ, 7.

[10] Epist. XXXI.

[11] «Dominus secundum coeli tractum in Venerario passus est, qui erat locus in parte aquilonis».

[12] F. de Sauley, Jerusalem, Paris 1882. Πρβλ. de Sauley Num. de la Terre Sainte σελ. 374. Palestine Exploration Fund 1903 σελ. 242.

[13] Pal. Explor. Fund 1902 σελ. 67-70.

[14] Das heilige Land I, 419.

[15] C. Memmert, Golgotha, 4-10• πρβλ. Νέα Σιών 1914,33.

Πηγή